

ROLIEN SASSE, DIRECTEUR SIMAVI:

“Sanitatie altijd koppelen aan drinkwater”

Op Wereld Water Dag, 22 maart, staat water weer centraal, in het bijzonder de millenniumdoelstellingen van de Verenigde Naties om meer mensen op aarde toegang te geven tot beter drinkwater en te voorzien van betere sanitatie. Een grote problematiek in de megasteden, die overal ontstaan zijn, een problematiek ook van het platteland. Met die laatste houdt Simavi zich al vele jaren bezig, soms in samenwerking met Nederlandse (drink)waterbedrijven. Verleden jaar vertelde drs. Rolien Sasse, directeur van Simavi, daarover op Wereld Water Dag bij het IHE in Delft. Over het belang van voorlichting over hygiëne en elementaire zaken zoals het handen wassen vóór het eten en na het gebruik van het toilet. Over de weerstanden en het onbegrip die je daarbij ontmoet. Boeiend, maar ook ontluisterend. Aanleiding voor een gesprek met haar in Haarlem, waar Simavi recent de oude villa, waarin het gevestigd was, ingeruild heeft voor een etage in een modern kantoorpand.

Rolien Sasse.

Is Simavi alleen op de waterproblematiek gericht?

“Simavi is in 1925 opgericht om zendingartsen in Indonesië en in Suriname bij hun werk te ondersteunen. We zijn dus vanouds een hulporganisatie op het gebied van de gezondheidszorg, die met medicijnen en dergelijke de lokale bevolking hielp. In de jaren daarna werd het aandachtsveld verbreed tot tropenartsen in het algemeen. De achterban van deze artsen zamelde geld in om hun werk te ondersteunen. Niet aan religie gebonden, voor alle gezindten, zowel daar als hier. Het is wel zo dat vanuit haar ontstaan Simavi in protestantse kring de meeste bekendheid heeft.”

“De laatste decennia is het werk meer op preventie gericht. Je sorteert meer effect voor minder geld. En net als hier zijn de beschikbaarheid van goed drinkwater en een verantwoorde verwerking van

afvalwater de basiscondities voor het verbeteren van het gezondheidsniveau. Daarom zijn wij ons daarop gaan richten. Op het ogenblik gaat zo'n 60 procent van het geld naar waterprojecten en de rest naar eerstelijns gezondheidszorg, waarbij wij ernaar streven zoveel mogelijk samenhang tussen beide aan te brengen. Als mensen zich bewust zijn van het belang van hygiëne heeft dat meerdere positieve gevolgen.”

Wat doet Simavi zelf?

“Simavi is een tussenpersoon tussen Nederland en ontwikkelingslanden. De organisatie zamelt geld in en financiert daarmee de activiteiten van lokale organisaties in ontwikkelingslanden, van ngo's, niet van overheden. Het gaat om aanleg en onderhoud van voorzieningen, om beheer, training en opleiding. Het belangrijkste werk is het selecteren van partners en

projecten. Wij geven niet zomaar een zak met geld, wij beoordelen plannen, maken programma's en afspraken en controleren de naleving daarvan. We evalueren wat het heeft opgeleverd. We geven geen noodhulp bij calamiteiten of in oorlogssituaties; daar zijn anderen voor. Vroeger hadden wij een groot netwerk in wel 35 landen, de landen waar Nederlandse tropenartsen werkten. Inmiddels hebben we dat ingeperkt tot elf landen in Afrika en Azië.”

“Het doel was om in 2005 60 procent van ons hulpverleningsbudget in Afrika te besteden. Uiteindelijk is dat 63 procent van het aantal projecten geworden, maar slechts 49 procent van het budget. In gebieden waar de capaciteit van organisaties door de armoede beperkt is, steun je vaak meer projecten met kleinere bedragen.”

“Vier jaar geleden hebben we de knoop doorgehakt; sindsdien richten we ons alleen nog op het platteland. In steden heb je veel meer te maken met overheden, grote investeringen en vele belangen en corruptie. Op het platteland kunnen wij als kleine Nederlandse organisatie zinvol bezig zijn.”

Wie zijn jullie partners?

“Dat is een bonte verscheidenheid. Kerken, vrouwengroepen, mensen die hier hun opleiding hebben gehad en nu in hun eigen land aan de slag willen, gefrustreerde oud-ambtenaren die als zelfstandigen proberen zaken wel van de grond te krijgen. Geen ondernemers, wel ondernemende mensen. Iedere aanvraag vergt onderzoek en evaluatie, met wie hebben we te maken, bestaat de partnerorganisatie, hoe betrouwbaar is zij, wat is haar lokale verankering?”

“In de praktijk werken we veel met vrouwen-groepen. Het installeren van voorzieningen is het domein van de man; het beheren, laten functioneren en onderhouden dat van de vrouw, vooral op het gebied van gezondheid en drinkwater. Er moet een lokale organisatie zijn om het beheer te regelen en bewustwording te bevorderen, vooral op het gebied van hygiëne. Wij maken programma's om mensen het belang van het wassen van je handen vóór het eten, na het gebruik van het toilet duidelijk te maken. Het schoonhouden van het water, van je leefomgeving, het belang van betrouwbaar drinkwater. Als je vraagt waarom je van een latrine gebruik moet maken, krijg je antwoorden als 'om je te beschermen tegen wilde dieren, tegen de geesten in het bos'”

Brengt niet elke moeder haar kinderen het belang van handen wassen bij?

“Dat lijkt vanzelfsprekend. Dat zou het ook moeten zijn, maar dat wordt steeds minder gedaan, ook in Nederland, ook in het Westen. Daarom hebben we in 2006 onze voorlichting gericht op het grote aantal kinderen dat aan diarree overlijdt: in de hele wereld vier per minuut, elke 15 seconde één. De relatie tussen die enorme kindersterfte en goede hygiëne is soms helemaal niet bekend. Dan wijst men een god of een heks of het lot aan als oorzaak. Gedragsverandering is het eerste punt.

Die bereik je niet met informatie alleen. Er zijn zoveel risico's om je heen, je kunt door zoveel oorzaken doodgaan. Sociale druk en status zijn belangrijk. We beginnen bij de kinderen, op school. Die staan meer open voor verandering. Als je burens je vies vinden, je gaan mijden, werkt dat beter dan dreigen met ziekte."

Zijn grotere organisaties niet effectiever?

"Bij lokale organisaties zijn lijnen kort, is er direct effect en blijft weinig aan de strijkstok hangen. Lokaal wil niet zeggen dat ze maar in één dorp actief zijn. Het gaat vaak om meerdere dorpen in een gebiedje, om voorzieningen in dorpen, die om een school, weeshuis of ziekenhuis als centraal punt liggen. Zo'n ngo maakt een plan voor nieuwe putten, maar vaker nog voor de rehabilitatie van bestaande putten. Voor bescherming van bronnen en opvang van regenwater bij scholen bijvoorbeeld. Als het begint te regenen, laat je het water wegvloeden. Wat daarna komt, is goed drinkwater, voor pijpleidingen, publieke tappunten en waterkiosken. Soms nieuwe voorzieningen, maar meestal voorzieningen die er al waren, maar in verval zijn geraakt."

Wat is een waterkiosk?

"Een waterkiosk is een centraal tappunt, dat door iemand beheerd wordt. Je kunt er water kopen en met dat geld wordt onderhoud gepleegd en de beheerder kan ervan leven. Bij het goed in stand houden heeft iemand dan direct belang. We koppelen zoveel mogelijk sanitatie aan drinkwaterprojecten, bij scholen en ziekenhuizen altijd. Daar is een goede vorm van afvalwaterverwerking ook ontzettend belangrijk, want een ziekenhuis is een grote bron van infecties."

"Bij individuele voorzieningen richten we ons op promotie en voorlichting, de financiering van de aanleg van latrines of als de cultuur dat toestaat van ecosans. Dat staat voor ecologische sanitatie, een toiletvoorziening waarbij de afvalstoffen voor bemesting gebruikt worden. Aanleg van riolering vergt teveel geld op het dunbevolkte platteland. Als een latrine gelegeerd moet worden, kun je daarvoor niet een boer bellen die met een trekker en een giertank langskomt. Die zijn er niet. Vaak

vindt men het dan eenvoudiger een nieuwe te graven en de oude te laten zitten. De vuilwaterkant is veel complexer dan die van het drinkwater."

Hoe groot is jullie inzet?

"We hebben op dit moment 230 lopende projecten. We starten ieder jaar 60 à 100 nieuwe projecten, een soortgelijk aantal wordt ieder jaar afgesloten. In 2005 hebben we daarmee 250.000 arme mensen toegang tot veilig drinkwater gegeven en 460.000 mensen relevante en toepasbare informatie over sanitatie en hygiëne verschaft."

"We hebben 18 medewerkers in dienst, 14 fte's. Daarvan werken er acht op de projectafdeling, mensen met verschillende expertise. Ieder neemt één of twee van de elf landen voor zijn rekening, maar schakelt de collega met de gewenste deskundigheid in. De eindbeoordeling vindt plenair plaats, zodat we gebruik maken van al onze kennis en ervaring"

"Met de administratie, fondsenwerving en voorlichting houden zich tien medewerkers bezig. We hebben 15.000 donateurs, een vrij vast bestand dat langzaam groeit. Jaarlijks een collecte, waarvoor 11.000 collectanten zich als vrijwilliger inzetten."

"Sponsoractiviteiten van bedrijven nemen toe. Duinwaterbedrijf Zuid-Holland bijvoorbeeld voegt een bijsluitertje bij de rekening waarin het vraagt voor onze waterprojecten te doneren. Dat geld gaat direct naar een project dat wij beheren. Die actie brengt veel op, circa 60.000 euro per jaar. Andere acties leveren meestal tussen de 10.000 en 50.000 euro per jaar op. PWN steunt ons via Aqua for All."

Enkel grote donoren is vaak erg effectief.

"Voor ons is het belangrijk om relaties met partners voor langere tijd te kunnen aangaan. Dat geeft meer stabiliteit, meer zekerheid en ook meer basis voor onze afspraken met de ngo's. Het is vervelend om altijd een slag om de arm te moeten houden bij meerjarige overeenkomsten, al is dat voorbehoud wellicht ook maar een formaliteit. We hebben nu een subsidietoezegging van het Ministerie van Ontwikkelingssamenwerking voor vijf jaar, een contract van drie jaar met de Postcode-loterij en meerjarige afspraken met Aqua for All over samenwerking."

"Maar we moeten constant werken aan naamsbekendheid, Onbekend maakt onbemind. Het benefietconcert afgelopen december van Janine Jansen in het Concertgebouw was een leuke activiteit. Ze zei direct 'ja' toen we haar vroegen. Kunstenaars hebben een aantal toiletputten, die beschikbaar zijn gesteld door een keramiekproducent, beschilderd. Die gaan we veilen. Presentatrice Sylvana Simons van RTL4 is ambassadeur voor ons, belangeloos. Als zo iemand een goed doel steunt, is het effect daarvan vele malen groter dan als een deskundige wat zegt."

Worden de millenniumdoelstellingen gehaald?

"Met drinkwater gaat het de goede kant op. Het belang daarvan is duidelijk. De problematiek van sanitatie is veel moeilijker op te lossen. Om grotere hygiëne te krijgen, moet je het gedrag van de individu beïnvloeden. En dat in die enorme sloppenwijken van de grote steden, waar veel mensen wonen, zonder geld en zonder rechten."

Wat zijn de ambities van Simavi?

"We richten ons vooral op de vraag hoe we het beter kunnen doen, hoe we de impact van onze inzet kunnen verhogen. Welke methode werkt goed, vooral op het gebied van de sanitatie? In goede samenwerking met andere organisaties hopen we ook geleidelijk te groeien. In West-Papoea heeft Waterleiding Maatschappij Drenthe het beheer van drinkwaterbedrijven overgenomen. Samen kijken we nu hoe zij ons in onze rurale activiteiten kunnen versterken. Dat vraagt veel in de aanloop. Spreek je dezelfde taal, doe je dezelfde dingen? Ook met Aqua for All, PWN en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier loopt zulk overleg. Waar ligt jullie kracht, waar de onze? Hoe kunnen we samen meer bereiken? Maar de materie is taai. Als de zaak niet functioneert, is er altijd wel iemand die daaraan verdient."

"Zulke verhalen hoor je ook van de waterleidingbedrijven. Als een drinkwaterbedrijf stilgelegd wordt omdat het de elektriciteitsrekening niet kan betalen, staat er onmiddellijk iemand klaar om vanuit tankwagens water te gaan verkopen. Omdat de mensen niet zonder water kunnen, betalen ze altijd."

Wat is jouw achtergrond?

"Ik ben politicoloog van opleiding, ben in 1991 in Leiden afgestudeerd. Van 1992 tot 2002 heb ik ontwikkelingswerk gedaan, als vrijwilliger en op contractbasis. Eerst in Sierra

Bewustwording richten op kinderen.

Leone, later in Cambodja. Van 1998 tot 2002 ben ik in daar freelance consultant geweest. Ik werkte aan het versterken van de capaciteit en de organisatie van lokale ngo's. Het was de tijd na de Rode Khmer, die de meest krankzinnige dingen had gedaan, ook op technisch gebied: bijvoorbeeld kanalen aangelegd die nergens voor nodig waren. In 2002 ben ik als hoofd projecten bij Simavi begonnen en in 2005 ben ik Floris Leenen opgevolgd als directeur. We zijn een kleine organisatie, maar met veel slagkracht. We kunnen echt dingen bereiken."

"Het is mooi dat de Nederlandse waterwereld zo actief is in het buitenland. Nederland staat bekend als waterland. Hier is de zaak op het gebied van drinkwater en afvalwater stabiel en perfect. De echte uitdagingen liggen elders."

Maarten Gast

CV

1966 geboren in Arnhem
1984-1991 studie politicologie aan de universiteit van Leiden
1992-1994 junior consultant institutional development Matrix consultants in Utrecht
1994-1995 programme officer VSO/SLANGO in Sierra Leone
1995-1996 VSO/adviseur informatiemanagement in Cambodja
1996-1998 ngo-adviseur CWS in Cambodja
1998-2002 freelance consultant in Cambodja
2002-2005 hoofd projecten Simavi
2005-heden directeur Simavi